

Боднар С. В.
(м. Одеса)

НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННЮ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ

Анотація. У статті вивчається проблема навчання студентів економічних спеціальностей професійно-орієнтованого англomовного мовлення. Розкривається специфіка й зміст навчання, надаються методичні рекомендації щодо проведення занять з англійської мови.

Ключові слова: студенти економічних спеціальностей, професійно-орієнтоване спілкування.

Розвиток міжнародних відносин України з іншими державами світу на культурному, економічному та політичному рівнях вимагає від громадян нашої країни якісного підвищення ступеня володіння іноземними мовами. Підготовка спеціалістів, здатних до ініціативної, самостійної професійної діяльності у швидкозмінних соціально-економічних умовах суспільства і виробництва, формування у них творчого мислення є завданням вищої школи.

У навчальному процесі немовних вищих навчальних закладів ще наявні стереотипи, які орієнтують зміст професійної освіти тільки на профільюючі дисципліни, має місце недооцінка іноземної мови як складової професійної підготовки сучасного фахівця, як засобу формування професійної іншомовної мовленнєвої компетенції студента. Але сьогодні існує об'єктивна потреба у вивченні іноземної мови, що пов'язане з орієнтацією на партнерство із зарубіжними країнами та на міжнародні стандарти. Підвищується роль іноземної мови не тільки як засобу професійного спілкування, але й як засобу досягнення соціальних ролей.

Підписання Болонської декларації започаткувало єдині вимоги до визнання дипломів про освіту, працевлаштування і мобільність громадян, що має істотно підвищити конкурентоспроможність фахівців на світовому та європейському ринку праці, дати можливість застосуванню й використанню знань випускників вищих навчальних закладів у країнах Європи. Цей факт зумовлює необхідність докорінного перегляду підходів до професійної підготовки спеціалістів у вищих немовних навчальних закладах освіти.

При виборі сфер та ситуацій професійного спілкування необхідно виходити з реальних потреб

фахівця. Економіст користується іноземною мовою насамперед у процесі пошуку та обробки нової професійно значущої інформації, при роботі з аутентичними текстами з фахової літератури, періодичними виданнями, монографіями, статтями, довідковою літературою; тому переважна більшість інформаційних ресурсів Інтернет та інших пошуково-бібліотечних баз даних англomовні; крім того, іноземна мова необхідна в ході усної мовленнєвої діяльності для забезпечення обміну інформацією у ситуаціях обговорення проблем професійного характеру на конференціях, семінарах, зустрічах, у процесі наукової співпраці. Також робочою мовою переважної більшості міжнародних конгресів залишається англійська мова.

Отже, об'єктом нашої роботи є професійно-орієнтоване англomовне спілкування, а предметом — процес навчання студентів економічних спеціальностей професійно-орієнтованого англomовного спілкування засобом проектної методики. Мета дослідження — вивчення особливостей використання проектної методики при навчанні студентів економічних спеціальностей професійно-орієнтованого англomовного спілкування.

Навчання професійно-орієнтованої англійської мови майбутніх економістів досліджувалося в різних аспектах. Розроблено методику формування їхньої лексичної компетенції (В. Борщовецька, Г. Гринюк, Ю. Семенчук), методику навчання монологічного мовлення (Н. Драб, І. Федорова), ділових усних і писемних переговорів (О. Биконя, D. Brinton, S. Donna), ведення письмової ділової комунікації та усної презентації (Ю. Авсюкевич, О. Шевченко, П. Емерсон), написання ділових листів, контрактів, створення довідково-інформаційної документації (Н. Зінукова, Г. Скуратівська), читання з використанням комп'ютера (С. Радецька), використання в процесі навчання ігрової методики (Д. Бубнова, А. Буніна, Е. Зіннуров, О. Кміть, О. Тарнопольський, J. Brine, T. Hutchinson, K. Jones, J. Richards, A. Waters). В своєму дослідженні ми пропонуємо впровадження креативних технологій, а саме методу проектів у навчальний процес, що означає збільшення самостійної, індивідуальної та групової роботи студентів;

відхід від традиційного заняття з перевагою пояснювально-ілюстративного методу навчання; збільшення об'єму практичних робіт пошукового та дослідного характеру. Все це передбачає розвиток творчих умінь та активності студентів.

Поняття «проект» в психолого-педагогічній літературі розуміється як спеціально організований учителем і самостійно виконуваний студентами комплекс дій, коли вони можуть бути незалежними під час ухвалення рішень і відповідальними за свій вибір, це результат їхньої праці, створення творчого продукту [1, 61].

Основою проектного навчання є метод проектів, який означає таку систему навчання, під час якої студенти «набувають знання та уміння у процесі планування і виконання практичних завдань, що поступово ускладнюються, — тобто при виконанні проектів» [3, 567].

Метод проектів означає високий рівень кооперації, спільної діяльності студентів над запропонованою викладачем (за програмою) або вибраною самостійно проблемою, коли вони вчаться повністю самостійно розробляти весь проект, ставлять проміжні завдання, окреслюють результати.

Питання застосування проектною методикою на уроках іноземної мови досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як-от: Е. Г. Арванітопуло, М. Вествуд, Л. П. Голованчук, О. С. Полат, В. В. Сафонова, Т. Хатчінсон. За О. Полат, основними вимогами до використання методу проектів є такі, як-от:

1) наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми/ завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення;

2) практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;

3) самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;

4) структуризація змістової частини проекту (з вказівкою поетапних результатів);

5) використання дослідницьких методів: визначення проблем, пов'язаних з нею завдань дослідження, висунення гіпотези її вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз одержаних даних, підбиття підсумків, коректування, висновки (використання в ході дослідження методу «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів і презентацій, переглядів і т. ін.) [3, 22].

Типологічними ознаками проектів є: 1) домінуючий в проекті метод: дослідницький, творчий, рольово-ігровий, ознайомлювальне орієнтування тощо; 2) характер координації проекту: безпосередній (жорсткий, гнучкий), прихований (неявний, такий, що імітує учасника проекту); 3) характер

контактів (серед учасників одного університету, факультету, групи, міста, регіону, країни, різних країн світу); 4) кількість учасників проектів; 5) тривалість проекту.

Проекти з іноземних мов підрозділяються на:

1. Мовні (лінгвістичні) проекти, які включають а) навчальні проекти, спрямовані на оволодіння мовним матеріалом, формування певних мовленнєвих навичок і вмінь; б) лінгвістичні, спрямовані на вивчення мовних особливостей та мовних реалій (ідіом, неологізмів, сленгу і т. ін.), вивчення фольклору; в) філологічні, спрямовані на вивчення етимології слів, дослідження історико-фольклорних проблем, творчі;

2. Культурологічні (країнознавчі) проекти, які припускають розвиток мовних і мовленнєвих умінь і навичок на більш просунутому рівні володіння мовою за допомогою організації міжкультурного спілкування з метою ознайомлення з культурою, історією, політикою, мистецтвом, літературою, традиціями і побутом народів і т. ін., і мають яскраво виражений дослідницький характер. Іноземна мова тут виступає в ролі засобу спілкування; природне мовне середовище сприяє формуванню потреби використання іноземної мови як засобу комунікації.

З погляду змісту культурологічні проекти можуть мати різні тематичні напрями, а саме: 1) історико-географічні, що знайомлять з історією країни, міста, місцевості, з географією країни, міста, місцевості; 2) етнографічні, націлені на вивчення традицій і побуту народів, народної творчості, етнічного складу народу, що проживає на даній території, національних особливостей культури різних народів і т. ін.; 3) політичні, мета яких — ознайомлення з державним пристроєм країн, політичними партіями і громадськими організаціями, із засобами масової інформації і їх впливом на державну політику, законодавством країни тощо; 4) присвячені проблемам мистецтва, літератури, архітектури, культури країни мови, що вивчається; 5) економічні, присвячені проблемам фінансової і грошової системи, інфляція і т. ін.

3. Ігрові і ролево-ігрові проекти, які, так само як і культурологічні, припускають розвиток мовних і мовленнєвих умінь і навичок володіння мовою за допомогою організації міжкультурного спілкування на двох останніх рівнях засвоєння мовного матеріалу (рівень застосування за аналогією, рівень творчого застосування).

Із змістової точки зору ігрові і рольово-ігрові проекти можуть бути: 1) уявні подорожі, які можуть переслідувати різноманітні цілі (навчання мовним структурам, кліше, специфічним термінам, діалоговим висловам, описам, міркуванням, умінням і навичкам з інших областей знань);

2) імітаційно-ділові, що моделюють професійні, комунікативні ситуації, які максимально наближають ігрову ситуацію до реальної, такої, що зустрічається в житті; 3) драматизовані, націлені на вивчення літературних творів в ігрових ситуаціях, де в ролі персонажів або авторів цих творів виступають студенти; 4) імітаційно-соціальні, де учні виконують різні соціальні ролі (політичних лідерів, журналістів, вчителів тощо).

Всі види проектів передбачають їх проведення іноземною мовою і тому представляють крім можливості реалізації дидактичних або методичних завдань додатковий інтерес, оскільки вони створюють умови для реального мовного середовища, на базі якого формується потреба спілкування на іноземній мові, потреба у вивченні іноземної мови. Майже всі види проектів включають використання дослідницьких методів для вирішення закладеної в них проблеми.

Рекомендується така схема роботи над будь-яким проектом: 1) вибрати тему проекту, тип, кількість учасників; 2) розглянути можливі варіанти проблем, які важливо дослідити в рамках певної тематики; 3) розподілити задачі по малим групам, обговорити можливі методи дослідження, пошуку інформації, творчих рішень; 4) впровадити самостійну роботу учасників проекту за індивідуальним та груповим завданнями; 5) провести проміжні обговорення завдань; 6) провести захист проекту та виступів опонентів; 7) колективно обговорити тему, провести експертизу, оцінку, надати висновки.

Дотично змісту нашої роботи ми наголошуємо також на необхідності врахування культурологічних принципів, запропонованих В. В. Сафоновою: принцип дидактичної культурологічної доцільності, принцип діалогу культур, принцип домінування проблемних культурологічних завдань. Відповідно до цих принципів, матеріал для створення проектів повинен бути культурно та особисто значущим, глибоко розкривати сутність культурних явищ та сприяти формуванню адекватних уявлень про них, забезпечувати формування на уроці міжкультурного середовища тощо.

Проекти завжди використовуються на заняттях при закінченні певної теми. Наводимо приклад проекту, який рекомендується проводити на II курсі економічних факультетів на заняттях з англійської мови наприкінці тематичного модуля «Education in Great Britain – establishments majoring in economics». Інструкція: підготуйте проект за наступним завданням. Ви – представник одного з економічних університетів Великобританії. Ви виступаєте перед майбутніми студентами і повинні переконати їх, що економіка – це така наука, яка сьогодні найбільш актуальна і

запитана, а ваш університет один з найкращих і найпопулярніших у країні, і вони обов'язково повинні вчитися тільки у ньому. Для того, щоб Ваша промова була переконливою, використайте рекламні буклети, фотографії, слайд-шоу.

Такий пошуково-дослідницький проект передбачає ознайомитись з системою освіти Великобританії. За допомогою матеріалів веб-сайту www.teachnz.govt.nz/environment/edusystem.html дізнайтеся, як виглядає типовий робочий день студента із університета Великобританії. Підготуйте порівняльну таблицю типового робочого дня студентів Великобританії та України. Представте інформацію у вигляді схем, діаграм, таблиць.

При створюванні проектів студенти можуть не тільки представляти слайд-шоу, а й презентувати свої відеоролики, які вони знімають під час підготовки до презентації. Міні-відеофільми використовуються як зображальна наочність в аудиторії і часто завершують проект, підсумовуючи весь матеріал.

Ще один проект, який рекомендується впроваджувати у процес навчання, пов'язан із темою «Company history». Студенти повинні обрати відому компанію та підготувати про неї презентацію, до якої входять інформація про зародження цієї компанії, про продукцію, яку вона виробляє або постачає, рекламні слогани, людей, які керують компанією, країни, у яких продукція розповсюджується. Проект передбачає використання мультимедійної наочності при презентації матеріалу, яка охоплює мовний аналіз і синтез пред'явленого матеріалу. Застосування таких комп'ютерних презентацій на заняттях дозволяє ввести новий лексичний, професійно-орієнтований матеріал в найбільш захоплюючій формі, а самостійна творча робота зі створення комп'ютерних презентацій розширює запас активної лексики професійного спілкування, а під час презентації активізує мовленнєві навички.

Проект за темою «Employment agencies and their work» дуже корисний для студентів випускних курсів. Користуючись ключовими словами через так звані «механізми пошуку» (search engines), вони можуть знайти сучасну інформацію про місця працевлаштування на Україні або за кордоном, вийти на реальні вакансії, які існують на сьогодні, контактні дані працедавців, узнати про різні варіанти знаходження місця роботи. Презентація такої інформації повинна супроводжуватися демонстрацією певних вебсторінок компаній, відзивами робітників, які працюють у цій компанії, порадами відомих людей у цій сфері, як знайти стабільну роботу. Доцільно представити особливості роботи певної компанії, де є вакансії (можливо спеціальну уніформу,

яку необхідно постійно носити, або продукт, який необхідно постійно рекламувати засобом власного вживання тощо). Всі інші студенти групи повинні також підготуватися для обговорення проблеми працевлаштування в Україні та країнах Європи і після презентації підключитися до обговорення проблеми.

При оцінюванні проекту необхідно враховувати: якість запропонованого матеріалу; глибину проникнення в проблему; залучення знань з інших галузей; міжпредметні зв'язки; активність кожного учасника проекту; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування та взаємодопомоги в групі; уміння аргументувати, доходити до певних висновків; культуру мовлення; використання наочності; естетику оформлення результатів проекту; уміння логічно і зв'язно відповідати на питання опонентів.

У проектній діяльності студенти використовують різноманітні форми і методи роботи, що свідчить про гнучкість мислення, розвиток креативності, самостійності та інтелектуальної активності майбутніх фахівців. Проектна діяльність студентів дає змогу формувати такі особистісні якості, як уміння працювати в команді, нести відповідальність за ухвалені рішення, аналізувати результати діяльності, аргументувати і відстоювати свою точку зору, здатність йти на ризик для досягнення успіху, самостійність та інші властивості, що є необхідними для фахівця в умовах змагання та боротьби за досягнення кращого результату.

Таким чином, навчальний процес з використанням методу проектів характеризується високим ступенем мобільності, інтерактивності та психологічним комфортом, що сприяє ефективному, швидкому та глибокому засвоєнню навчального матеріалу та розвитку професійно-орієнтованого спілкування. Цей метод допомагає викладачам оптимізувати процес навчання студентів економічних спеціальностей, інтенсифікувати процес вивчення іноземної мови, ефективно організувати самостійну роботу студентів та сприяє формуванню комунікативної компетенції майбутніх економістів і подальшому розвитку їх пізнавального інтересу до предмету та майбутньої професії.

Література

1. Мацкевич Т. А. Педагогические технологии в развитии детей / Т. А. Мацкевич, Л. Г. Лукьянова // Не-государственное педагогическое образование. Школа «Творчество»: опыт становления и тенденции развития / сост.: Т. А. Мацкевич, А. П. Шевченко. — Самара, 2001. — С.61-69.
2. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат. — М. : Академия, 1999. — 224 с.
3. Российская педагогическая энциклопедия. — М. : Научное изд-во «Большая Российская Энциклопедия», 1999. — Т. 2. — 968 с.

Боднар С. В. Обучение студентов экономических специальностей профессионально-ориентированному англоязычному общению способом проектной методики. — Статья.

Аннотация. В статье рассматривается проблема обучения студентов экономических специальностей профессионально-направленному английскому языку при помощи проектной методики. Раскрывается специфика и особенности проектной методики на занятиях по английскому языку в неязыковых вузах.

Ключевые слова: студенты экономических специальностей, профессионально-направленное общение.

Bodnar S. Teaching Future Economists Business English Communication by Means of Project Techniques. — Article.

Summary. The article is devoted to the problem of teaching Business communication in English to future economists. The recommendations of introducing project techniques into the teaching process of future economists at the English lessons are offered.

Key words: students majoring in economics, Business English communication.